

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

جریان شناسی سیاسی و فرهنگی
۴ ساعت

جریان شناسی فکری و فرهنگی

دغدغه‌ی فرهنگ

ما به کسانی که اهل کار فرهنگی هستند دانه می‌گوییم .

به بعضی تکرار می‌کنیم .

به بعضی التماس می‌کنیم .

بعضی را در اینجا جمع می‌کنیم و به بعضی پرغام می‌دهیم

که آقا!... کار فرهنگی بکنید .

جواب کار فرهنگی **باطل** ، کار فرهنگی **حق** است .

ایدئولوژی چیست؟

ساده‌ترین معنای ایدئولوژی همان چیزی است که از ترکیب دو واژه‌ی idea (ایده و فکر) و logos (سیستم و مجموعه) به ذهن می‌رسد :
سیستمی از ایده‌ها و افکار.

ایدئولوژی یا مرامی به انگلیسی: (Ideology) مجموعه‌ی سامان‌مند باورها و اندیشه‌های ثابت سیاسی و اجتماعی‌ای از جمله سیستم‌های فکری، فلسفی و مذهب که فرد، گروه یا جامعه دارد و در تعیین خط‌مشی، عمل یا موضع‌گیری معتقدان به آن‌ها در مسائل سیاسی-اجتماعی مؤثر است.

به زبان ساده : سیستم عامل هر حکومت را ایدئولوژی گویند .

اشکال در کدام بخش است:

پس از گذشت ۴۳ سال از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و در زمان شروع گام دوم انقلاب ، هنوز ما دارای مشکل هستیم .
مشکل در کجاست ؟

مدیران
نظام های ایجاد شده
مبانی فکری و ایدئولوژی

مقایسه مشکلات حکومت با تصادف جاده ای:

تصادف	حکومت
راننده	مدیران
اتومبیل	نظام های ایجاد شده
جاده	مبانی فکری و ایدئولوژی

فرهنگ در منظر مقام معظم رهبری:

* من فرهنگ کشور را در سه عرصه مهم و عام مشاهده می کنم:

* اول در عرصه تصمیم های کلان کشور است. یعنی فرهنگ به عنوان جهت دهنده به تصمیم های کلان کشور، حتی تصمیم های اقتصادی، سیاسی، مدیریت و یا در تولید، نقش دارد... بنابراین، فرهنگ مثل روحی است که در کالبد همه فعالیت های گوناگون کلان کشوری، حضور و جریان دارد.

* دوم به عنوان شکل دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه است. حرکت جامعه، براساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم گیری جامعه براساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است.

* عرصه سوم فرهنگ، سیاست های کلان آموزشی و علمی دستگاه موظف دولت است، یعنی آموزش و پرورش، آموزش عالی و بهداشت و درمان.

مولفه های ایران :

۱- ایرانی گری – اردن، بحرین، قطر، امارات، سعودی

۲- اسلام گرایی – اسلام ناب محمدی (ص)

نظام های فرهنگی در ایران :

۱- مکاتب ایران شهری

۲- مکاتب اسلام گرا

۳- مکتب ایرانی – اسلامی پیشرفت

مکاتب ایران شهری:

۱- مکتب ایران شهری کلاسیک

ایران به عنوان ظرف فرهنگ و محتوای آن زرتشت است.

فقط اهورا مزدا باید باشد.

از نظر دین و فرهنگ برگردیم به ایران قبل اسلام .

مکاتب ایران شهری :

۲- ایران شهری آریا مهری

این مکتب حدود ۷۰ سال قدمت دارد.

این مکتب مربوط به حکومت پهلوی (رضا شاه و محمدرضا شاه) می باشد.

به طور جدی از دهه پایانی حکومت شاهنشاهی در ایران تشکیل گردید.

مساله آنان مشروطه خواهی شاهنشاهی (برگرفته از مدل انگلستان) می باشد.

آنان تاریخ هجری شمسی را در سال ۱۳۵۵ به ۲۵۳۵ شاهنشاهی و مبدا آن را از

هجرت پیامبر از مکه به یثرب را تبدیل به مبدا حکومت کوروش نمودند.

در حال حاضر در آمریکا مستقر و مورد حمایت ایالات متحده هستند تا بعد از تغییر

رژیم ، به ایران برای ادامه حکومت پهلوی بیایند (سلطنت طلبها- رضا ربع پهلوی)

مکاتب ایران شهری

۳- مکتب ایران شهری ایرانی :

بنای تشکیل آن از سال ۸۷-۱۳۸۶ در دولت آقای احمدی نژاد نهاد شده.

اساس آن بر پوپولیسم (توده گرایی عامیانه) بنا نهاد شده است و جو جامعه و خواسته عموم مردم هرچه باشد، آنها از آن سخن می گویند، گاهی مهدویت باشد در سازمان ملل اللهم عجل لولیک الفرج گویند و گاهی کوروش باشد و ۷ آبان.

می خواهند با این کار همه با هر سلیقه را به عنوان طرفدار داشته و همه سبدهای رای مردم را می خواهند. در این مکتب انسان اصالت دارد نه اسلام – اسب هست ولی اسب سواری نیست.

آنان اسلام منهای روحانیت را می خواهند و برای این انحرافی نامیده شد که نه نسبتش با ایرانی گری مشخص است نه با اسلامی گری .

مکاتب ایرانشهری:

۴- مکتب ایرانشهری مدرن :

در این مکتب همچون سه مکتب دیگر ایرانشهری ظرف ایران است، اما محتوای درون آن مدرنیته لیبرال می باشد.

پس از واقعه ۱۱ سپتامبر در سال ۱۳۸۰ آقای سید جواد طباطبائی که به عنوان استاد و پژوهشگر برتر جایزه ویژه علوم انسانی را از دست رئیس جمهور موقت (آقای حسن روحانی) دریافت می کند ، در مصاحبه ای با جراید فرانسه براساس نظریه نیچه که می گوید * خدا مرد * ، می گوید که اسلام مرد و نظریه مرگ اسلام را ارائه می دهد.

این تفکر در فرهنگ ، دارای مجله ، شهروند – روزنامه شرق و ویژه نامه *سیاست نامه* ارگان رسمی تئوریک مکتب ایرانشهری مدرن می باشد.

مکاتب اسلام گرا :

۱- مکتب اسلام آمریکایی:

* از آن با نام اسلام رحمانی ، اسلام ترکیه ، اسلام مالزی نیز نام می برند.

* امام خمینی (ره) در وصیت نامه سیاسی – الهی خود آن را نفی می کند.

مکاتب اسلام گرا:

۲- مکتب اسلام انگلیسی

* بر طبق نظریه * فقط آهن می تواند آهن را ببرد * و * تفرقه بیانداز و حکومت کن * انگلستان با کمک برخی از مسلمانان منحرف ، اقدام به ساخت فرق ضاله کرده است.

در ایران بهائیت

در عربستان وهابیت

در هندوستان قادیانیت را تشکیل داد.

در حال حاضر عموم جنگ های و کش مکش های داخلی جهان اسلام توسط همین فرق ساخته انگلستان این روباه پیر باشد.

مکاتب اسلام گرا:

۳- مکتب تشیع انگلیسی (شیعیان تکفیری)

- این مکتب نیز توسط انگلستان فقط در اهل تشیع ساخته شده است.
- آنان برای اهل بیت (س) جایگاهی قائلند در حد خدا.
- پشتیبانی آنان از انگلستان می باشند.
- به مقدسات اهل تسنن توهین می کنند.
- ۲۰ شبکه ماهواره ای دارند.
- به شدت ضد جمهوری اسلامی ایران هستند.
- به شدت ضد مرجعیت در نجف و قم هستند.
- مدعی هستند یمانی ظهور کرده و امروز و فردا حضرت قائم (عج) ظهور می کند.

مکاتب اسلامگرا:

۴- مکتب اسلام متحجرین:

- چند مناسب ظاهری از دین را گرفته و بقیه امورات را رعایت نمی کند.
- معتقدند به نماز اول وقت، ولی بعد یا قبل نماز اعتقاد به طهارت مال، عدم ظلم و ... ندارند.
- خلاصه کردن اسلام در نماز و حجاب .
- اسلام متحجر تا سطح دکتر و مرجع نیز داریم.
- امام خمینی (ره) در زمان حیات خود با این نوع آخوند و مذهبی برخورد می کرد و در وصیت نامه سیاسی- الهی خود آنان را نفی کرده است.

پیروزی انقلاب اسلامی :

در زمان پیش از انقلاب اسلامی که جهان دوقطبی دین گریز و دین ستیز آن زمان به سوی زدودن دین از جامعه بشری (سکولاره کردن بشر) پیش می رفت، هنر بزرگ امام خمینی (ره) آوردن دین به عرصه اجتماع بود و انقلاب اسلامی این مولود اسلام ناب محمدی (ص) برسه پایه مکتب اسلام – رهبری حضرت امام خمینی (ره) و حضور و همراهی مردم به پیروزی رسید و کابوسی برای جبهه باطل در جهان شد.

اسلام ناب محمدی (ص):

مکتب ایرانی - اسلامی پیشرفت

- مکتبی که می تواند انسانی را تربیت کند که جاننش را برای حفظ آرمان های والای خود دهد و شهید شود.

- تلفیقی درست از دو مولفه ایرانی گری و اسلامی گری که تشکیل یک ایدئولوژی ناب حکمرانی می دهد که جامعه را به سوی رستگاری هدایت می کند.

- تفکری که دانشمند متعهد می پروراند تا غنی سازی ۶۰٪ موشک های بالستیک، پهباد های پیشرفته، نانو تکنولوژی، سلول های بنیادین و ... را اختراع و تولید برای خدمت به ابناء بشر کند.

- در گام دوم انقلاب مکتبی که باید برای حل مشکلات کشور تا رسیدن به تمدن نوین اسلامی پیاده کنیم ، همین مکتب ایرانی – اسلامی پیشرفت می باشد.

فرهنگ سیاسی

مجموعه ای از نظام اعتقادی ، ارزش ها و نمادهای موجود در یک جامعه است که به رفتارهای سیاسی در برابر نظام سیاسی جهت می دهد. (ابوطالبی ۱۳۸۴)

آلموند پاول، وربا و پای نیز، از مشهورترین متفکرانی هستند که درباره فرهنگی سیاسی به اظهار نظر پرداخته اند. آلموند، فرهنگ سیاسی را مجموعه ای از ایستارها، احساسات، اطلاعات و مهارت های سیاسی تعریف می کند. (آلموند و پاول ۱۳۷۵).

لوسین پای فرهنگ سیاسی را مجموعه ای از نگرش ها، باور ها، احساسات و ادراکات حاکم بر رفتار سیاسی در هر جامعه تعریف می کند. (پای ۱۳۷۰)

سیدنی وربا در تعریف فرهنگ سیاسی می گوید:
فرهنگ سیاسی از منظومه ای از باور های تجربی، نمادهای گویا و ارزش هایی تشکیل یافته است که بستر تحقق کنش سیاسی را مشخص می سازند. (اخوان کاظمی ۱۳۸۶)

فرهنگ سیاسی در واقع تصورات و اعتقادات مشترکی را که بنیاد های اصلی زندگی سیاسی یک کشور هستند معین می کند. لذا با مطالعه فرهنگ سیاسی کشورها و جوامع مختلف ، می توان تفاوت رفتار سیاسی آنها را درک کرد. در واقع ریشه بسیاری از سوالات در زمینه توسعه سیاسی ، ساختار سیاس و رفتار سیاسی را می توان در فرهنگ سیاسی جوامع جستجو کرد. همان گونه که شریف می گوید:

مطالعه و تحقیق درباره فرهنگ سیاسی، علاوه برآنکه کلید فهم تبیین ساخت سیاسی را به دست می دهد، گویای این است که امکان مطالعه دقیق تر رفتارهای سیاسی بازیگران، اعم از نخبگان، سیاستمداران و توده ها بدون توجه به نگرش ها، باورها و احساسات آنها نسبت به سیاست و قدرت سیاسی امکان پذیر نیست و این درست همان کاری است که رهیافت فرهنگ سیاسی مدعی آن است (شریف ۱۳۸۱)

جریان شناسی

شناخت مبانی و خاستگاه فکری، سیاسی و اعتقادی دسته ای از افراد، گروه ها و احزاب که دارای دیدگاه ها، جهت گیری ها، مواضع و رفتار مشابه و نزدیک به هم هستند. (شعبانی، ۱۳۸۹)

منظور از جریان فکری - سیاسی، حرکتی است اعتقادی با جهت گیری به سوی کسب قدرت در جامعه که در درون خود گروه های ذی نفوذ، فشار، احزاب، نهادها، سازمان ها، انجمن ها، جناح ها و حتی جبهه های فکری سیاسی را داراست. (مظفری ۱۳۸۵)

فرهنگ سیاسی شیعی : انقلابی گری یا محافظه کاری

فرهنگ سیاسی شیعه را می توان این گونه تعریف کرد: «مجموعه ای پیوسته از نظام اعتقادی، ارزش ها و نمادهای مذهب تشیع که از منابع شیعی به دست می آید و مبنای کنش و واکنش های شیعیان در برابر نظام های سیاسی و حکومت ها بوده است.»

عناصر مهم نظام اعتقادی شیعه شامل امامت، تولی و تبری، معاد، امر به معروف و نهی از منکر و جهاد است. نظام ارزشی شامل استکبارستیزی، روحیه ایثار و شهادت طلبی و عدالت خواهی است و نمادها نیز نهضت عاشورا، اربعین و اعیاد مذهبی هستند. بنابر تعریفی دیگر:

«منظور از فرهنگ سیاسی شیعی، نوع نگرش و نحوه برخورد شیعه دوازده امامی با سیاست و قدرت سیاسی است که تحت تاثیر مبادی نظری و باورها و سنت های شیعه در متن تاریخ و حیات جمعی شیعیان شکل گرفته، تعیین کننده الگوهای کنش و رفتار سیاسی آنان در پذیرش یا نفی حکومت می باشد. از مهم ترین این عناصر و مفاهیم باید از اصل امامت، انتظار، غیبت، اعتقاد به نامشروع بودن حکومت غیر معصوم و یا غیر ماذون از امام معصوم، شهادت تقیه، عدالت و امر به معروف و نهی از منکر است.»

به طور کلی می توان شاخصه های فرهنگ سیاسی شیعه را در خدامحوری، عدالت خواهی ، شایسته سالاری، تقواگرایی، پاسداری از کرامت انسان ، ظلم ستیزی ، خلافت الهی ، شورا و مشورت، مرجعیت ، اجتهاد و امامت و ولایت فقیه یافت. (کیخا ۱۳۸۳)

قرار گرفتن در طیف گسترده ای از دسته جات در ذیل عنوان کلی تشیع موید این امر است که به قول یکی از پژوهشگران حوزه دین، « ۵ مذهبی را می توان چنان بیان داشت که معانی مختلفی را افاده نماید. » (کدی، ۱۳۸۰)

در واقع مکتب تشیع در حالت ابتدایی و اصیل، شامل سه مفهوم بنیادی مهدویت، شهادت و تقیه بوده، اما امکان مطرح شدن تفاسیر و خوانش های متفاوت و در بعضی مواقع کاملا متناقض از این مفاهیم گفته را به خوبی اثبات می کند.

علل تبدیل فرهنگ سیاسی شیعه به ایدئولوژی اصلی انقلاب

به نظر می‌رسد دلایل اصلی انقلابی شدن فرهنگ سیاسی شیعه در سال‌های پیش از انقلاب را باید نخست در شرایط اجتماعی آن زمان، نارضایتی مردم و در نتیجه قدرت‌گیری پتانسیل‌های انقلابی موجود در این گفتمان سیاسی، سپس در توانایی عالمان شیعه، رهبری و جریان مرسوم به روشنفکری دینی برای متحد کردن جریان مذهبی و فائق آمدن بر اختلافات درونی و نهایتاً در نقاط ضعف گروه‌های ایدئولوژیک رقیب جستجو کرد.

شرایط اجتماعی

بعد از کودتای ۲۸ مرداد، دوره ای از اختناق، شدید و استفاده از قدرت سرکوب توسط رژیم پهلوی دوم شکل گرفت. حقیقتاً این تشدید زور و سرکوب از طرف رژیم باعث شد فرهنگ سیاسی توده مردم بیش از پیش تبعی شود، زیرا هر گونه انتقاد از وضع موجود با زندان، شکنجه، تبعید و یا اعدام همراه بود.

بازگشت روحانیت شیعه به صحنه سیاست

با وجود مطرح بودن نقش روحانیت از همان آغاز رواج دین اسلام، در مذهب تشیع غیبت کبرا و به دلیل عدم دسترسی به امام معصوم و نابیان خاص و ضرورت پاسخ گویی به نیاز های دینی مردم و مسائل نوپیدا، نقش و اهمیت روحانیون دو چندان شد.

ظهور و قیام امام خمینی از دل فرهنگ شیعه

ظهور رهبری امام خمینی (ره) از درون جریان مبارز روحانیت شیعه که از محبوبیتی خارق العاده در بین اقشار گوناگون جامعه برخوردار بود، زمینه تشدید نارضایتی ها و آگاهی بیشتر مردم و بسیج منظم توده ها را فراهم کرد. مطرح شدن شعارهایی چون «حزب فقط حزب الله، رهبر فقط روح الله» نشان از رهبریت مطلق امام خمینی در بین توده های انقلابی دارد که آن هم ناشی از وجود رهبری مثل امام علی و امام حسین در فرهنگ شیعه ، ارائه ویژگی های شخصیتی آنان همانند زهد، پارسایی، مردم داری ، ظلم ستیزی و شجاعت و انطباق این ویژگی ها با شخصیت امام خمینی بوده است. در حقیقت اعتقاد شیعیان به اصل امامت، پذیرش نظریات مرجعیت را مشروع، بلکه لازم می کرد.

وقوع انقلاب اسلامی منجر به آشکار شدن ناکارآمدی اکثریت نظریه های انقلاب گشته و زمینه را برای توسعه رهیافت فرهنگی در مطالعه انقلاب ها به وجود آورد. فرهنگ سیاسی یکی از عناصری است که به دلیل مطرح بودن رابطه همزمان رفتار سیاسی مردم و ساختار ساسی موجود در آن، در تبیین فرهنگی انقلاب ، مورد توجه ویژه قرار می گیرد.